
N Prijsherzieningsbedingen A2
MH/ND/AS
908-2023

Brussel, 3 oktober 2023

ADVIES

over

**DE PRIJSHERZIENINGSBEDINGEN EN DE VOORGESTELDE WIJZIGING VAN
ARTIKEL 57 VAN DE WET VAN 30 MAART 1976 BETREFFENDE DE
ECONOMISCHE HERSTELMAATREGELEN**

(goedgekeurd door het bureau op 20 juni 2023,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 3 oktober 2023)

Op 14 april 2023 heeft de Hoge Raad van dhr. Pierre-Yves Dermagne, Vice-eersteminister en minister van Economie en Werk, een adviesvraag ontvangen over de prijsherzieningsbedingen en de voorgestelde wijziging van artikel 57 van de wet van 30 maart 1976 betreffende de economische herstelmaatregelen.

Na raadpleging van de commissie Marktpraktijken en van de betrokken beroepsorganisaties van sectorcommissie nr. 4 - Bouw, heeft het bureau van de Hoge Raad op 20 juni 2023 onderstaand advies uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 3 oktober 2023.

CONTEXT

De prijsherzieningsbedingen worden geregeld door artikel 57 van de wet van 30 maart 1976 betreffende de economische herstelmaatregelen. De regering is van mening dat de formulering van dit artikel duidelijker zou moeten zijn en stelt bijgevolg voor om dit artikel op te heffen en nieuwe bepalingen ter omkadering van de prijsherzieningsbedingen op te nemen in een nieuwe titel van boek V van het Wetboek van economisch recht.

ALGEMENE STANDPUNTEN

Prijsherzieningen zijn zeer gangbaar en goed ingeburgerd, met name maar niet uitsluitend in de bouwsector, en hebben een grote financiële impact. Ze zijn van uitermate groot belang, zowel voor de onderneming als voor de klant, of het nu gaat om een consument, een onderneming of om de overheid.

De Hoge Raad is niet op de hoogte van grote problemen in verband met de uitvoering van deze wettelijke bepaling en de bij de adviesvraag gevoegde tekst maakt ook geen gewag van een specifieke motivering. Derhalve is de Hoge Raad geen vragende partij voor een wijziging van deze bepaling. Vóór een eventuele wijziging van deze bepaling dient er een analyse van de toepassing van artikel 57 te worden uitgevoerd, evenals een economische impactanalyse van het voorontwerp van wet. De urgentie die er zou zijn om een bepaling te herzien die al 47 jaar zonder grote, bekende problemen wordt toegepast, is voor de Hoge Raad overigens niet bewezen.

De Hoge Raad erkent evenwel dat de wetgeving inzake prijsherziening erbij gebaat zou zijn als zij zou worden geïntegreerd in het Wetboek van economisch recht, zodat zij zichtbaarder en coherenter wordt.

De Hoge Raad is van mening dat dient te worden vermeden dat de overwogen wijziging van artikel 57 van de wet van 30 maart 1976 het opnieuw ter discussie stellen van welbekende en gerespecteerde praktijken tot gevolg zou hebben, met name in de bouwsector, of zelfs een verzwakking van de rechtszekerheid van de prijsherzieningsbedingen. Een wijziging van deze bepaling mag slechts worden overwogen wanneer daarbij alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen worden genomen. Vermeden moet worden dat er onduidelijkheden worden gecreëerd, dat de belangen van de betrokken partijen worden geschaad of dat er zelfs aanleiding wordt gegeven tot discussies over de interpretatie van de wettelijke voorschriften. Evenmin mogen de rechten van de belanghebbende partijen in lopende contracten worden verstoord. In dat verband zullen hoe dan ook duidelijke overgangsbepalingen nodig zijn.

Ten slotte dient te worden gepreciseerd dat meerdere wettelijke bepalingen tools bieden om prijsherzieningsbedingen die als onrechtmatig worden beschouwd, te bestrijden (cf. met name de bepalingen betreffende onrechtmatige bedingen zoals omschreven in Boek VI van het Wetboek van economisch recht).

SPECIFIEKE BEMERKINGEN

1. Toepassingsgebied

Hoewel de Hoge Raad geen voorstander is van de voorziene wijziging van artikel 57, staat hij er positief tegenover dat de mogelijkheid om aan bepaalde sectoren een afwijking toe te kennen ten opzichte van de 80%-regel zoals gedefinieerd in het huidige artikel 57, §2 van de wet beter omkaderd en transparanter zou worden.

Bovendien kan de Hoge Raad instemmen met het voorstel om de huurprijzen, de wedden, lonen, sociale bijdragen of uitkeringen, emolumenten en honoraria van de beoefenaars van een vrij beroep niet uitdrukkelijk uit te sluiten van het toepassingsgebied van de wet, en tegelijkertijd te preciseren dat indien er een *lex specialis* bestaat, deze moet worden toegepast. Dit zou inderdaad meer rechtszekerheid bieden. Met name de huurprijzen en de lonen zijn *de facto* uitgesloten aangezien zij onderworpen zijn aan specifieke regelgeving.

2. Principe 2 (i): gebruik van een indexcijfer in samenhang met de reële kosten

De Hoge Raad erkent dat het logisch is om als algemeen principe het gebruik van een prijsindexcijfer toe te laten, op voorwaarde dat dit indexcijfer verband houdt met de reële kosten. In bepaalde gevallen en in afwijking van deze algemene regel zou het echter mogelijk moeten zijn om een - op zijn minst gedeeltelijke - koppeling te maken met een algemene index, zoals het indexcijfer van de consumptieprijzen of de gezondheidsindex. Er is immers niet voor elke sector noodzakelijkerwijs een index of een parameter die de reële kosten goed weerspiegelt. In de bouwsector laten de waarden "s" en "S" bijvoorbeeld toe om de evolutie van de loonkosten van werknemers te volgen, maar voor andere sectoren bestaat er niet noodzakelijk een referentie-index of -parameter. In deze gevallen zou het gebruik van de consumptieprijsindex of de gezondheidsindex mogelijk moeten zijn. Het feit dat de voorgestelde wijziging van artikel 57 voorziet dat lonen, huurprijzen, honoraria, ... niet langer van het toepassingsgebied zijn uitgesloten, maakt de mogelijkheid om gebruik te maken van een algemene index, uitsluitend wanneer dit gerechtvaardigd is – d.w.z. bij afwezigheid van een index of parameters die de werkelijke kosten weerspiegelen - des te relevanter. Onder meer de indexering van de lonen en de huurprijzen zijn immers zelf verbonden aan een algemene index. De Hoge Raad onderstreept dat deze mogelijkheid tot afwijking in geen geval de algemene regel, nl. de verplichting om indexcijfers die de werkelijke kosten weerspiegelen te gebruiken, op losse schroeven mag zetten. In het bijzonder voor de bouwsector mag de verplichting om gebruik te maken van specifieke indexen en parameters in geen enkel geval opnieuw ter discussie worden gesteld.

Hoewel de wetgeving over de prijsherzieningsbedingen positief is voor de ondernemingen, werden er tot op heden buiten de bouwsector¹ weinig instrumenten voorzien om hen te helpen om deze wetgeving op doeltreffende en toegankelijke wijze in hun voordeel toe te passen. Bij ontstentenis van afgestemde indexen zou het mogelijk moeten zijn om een - zelfs gedeeltelijk - verband tussen de prijs en een algemene index toe te staan.

¹ De 'Mercuriale'-indexen, die betrekking hebben op de prijs van bouwmaterialen, worden gepubliceerd op de website van de FOD Economie

Tot slot wenst de Hoge Raad zich ervan te vergewissen dat het in geval van verwijzing naar ongeschikte indexen altijd mogelijk is om de prijsherziening te rectificeren met gebruikmaking van indexen die geschikt zijn om de werkelijke kosten van de onderneming weer te geven. Er moet over worden gewaakt dat het recht om de herzieningsformule te corrigeren wordt gewaarborgd.

3. Principe 2 (ii) : stijging en daling

De vermelding “*zowel in geval van stijging als in geval van daling van de werkelijke kosten*” lijkt niet nodig, aangezien er geen enkele twijfel bestaat over het feit dat deze twee mogelijkheden reeds toegelaten zijn overeenkomstig artikel 57.

4. Principe 2 (iii): 80%-regel

De Hoge Raad merkt op dat punt (iii) een fundamentele verandering van de 80%-regel, die de prijsherzieningsbedingen omkadert, tot gevolg heeft.

Overeenkomstig artikel 57, §2 mag een bedrag van maximum 80% van de eindprijs worden herzien, terwijl 20% van de eindprijs vast moet zijn en niet mag fluctueren in functie van parameters die de reële kosten weerspiegelen. Dit betekent dat voor een prijs van 100 euro de herzieningsformule slechts betrekking mag hebben op maximaal 80 euro. Dit bedrag van 80 euro mag dus worden herzien, zowel naar boven als naar beneden, in functie van de reële kosten en los van een specifieke drempel of plafond².

Punt (iii) bepaalt daarentegen dat het prijsherzieningsbeding slechts kan leiden tot een verhoging of vermindering van maximum 80%. In het bovengenoemde voorbeeld van een initiële eindprijs van 100 euro houdt dit in dat de gefactuurde eindprijs na revisie nooit hoger kan liggen dan 180 euro, of omgekeerd nooit lager kan zijn dan 20 euro.

De Hoge Raad is geen voorstander van deze wijziging, die de prijsherzieningen in functie van de evolutie van de reële kosten *de facto* zou beperken, wat mogelijk tot grote problemen zou kunnen leiden voor de verschillende opdrachten van zeer lange duur en/of waarvan de kosten zeer volatiel zijn. Sommige producten kunnen immers een sterke volatiliteit hebben, zelfs op zeer korte termijn. Er mag geen sprake van zijn dat de mogelijkheid voor ondernemingen om de prijs te herzien op basis van de werkelijke kosten sterk wordt beperkt. Dit is bijvoorbeeld het geval in de voedings- en de bouwsector. Dezelfde redenering geldt voor contracten van zeer lange duur, die met name voor bouwwerken vrij vaak voorkomen.

Aangezien de intentie om de 80%-regel te wijzigen niet duidelijk wordt uitgedrukt of wordt gerechtvaardigd in de adviesvraag, vraagt de Hoge Raad zich af of de beoogde wijziging van de 80%-regel niet gewoon een interpretatiefout vanwege de auteur van de tekst betreft. Op pagina 2 van de adviesvraag wordt om de huidige 80%-regel te beschrijven immers het volgende aangegeven: “*c) herziening is slechts toegestaan tot 80% van de totale vastgestelde prijs.*” Dit verschilt echter van wat wordt voorzien door artikel 57, §2 van de wet, namelijk: “*prijsherzieningsbedingen (...) [zijn] toepasselijk (...) tot een bedrag van maximum 80 pct. van de eindprijs ...*”.

² Deze interpretatie van artikel 57, §2 wordt bevestigd door meerdere experts. Zie met name: <https://legalnews.be/verbintenissen-goederen/het-nut-en-de-valkuilen-van-prijsherzieningsclausules-stappers-advocaten/> en <https://monardlaw.be/fr/histoires/actualia-prijsstijgingen-en-herzieningen-in-commerciele-en-publieke-contracten/>.

5. Opmerkingen van terminologische aard

Het begrip “eindprijs”, dat reeds voorkomt in artikel 57, mag niet beletten dat de prijsherziening ook van toepassing is op tussentijdse verzoeken om terugbetaling. In de bouwsector is tussentijds factureren in het kader van werven bijvoorbeeld wijdverspreid. Deze tussentijdse facturen moeten het voorwerp kunnen uitmaken van de in het contract voorziene herziening.

Overigens zou de uitdrukking “prijsaanpassingsbedingen”, die in het voorstel wordt gebruikt, niet mogen worden aangenomen als nieuwe terminologie. Die uitdrukking verwijst immers naar de eenzijdige aanpassing, en dus de wijziging, van de prijs, wat in strijd is met de onderliggende logica van de prijsherziening, die erin bestaat de prijs te actualiseren. Bovendien is de term “prijsherziening” ook de gebruikelijke terminologie in de wetgeving, te weten, naast artikel 57 van de wet van 30 maart 1976, het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en de Wet Breyne.

BESLUIT

De Hoge Raad is geen voorstander van de wijziging van artikel 57 zoals die wordt overwogen. Er zou vooraf een analyse van de toepassing van artikel 57 en een impactanalyse van elke voorgenomen wijziging moeten worden uitgevoerd. Hij meent dat de overwogen wijziging het wettelijk kader inzake prijsherziening niet verduidelijkt, aangezien ze enkele dubbelzinnigheden bevat op terminologisch vlak, en ze vooral de wijze waarop de prijzen zullen kunnen worden herzien (80%-regel) fundamenteel wijzigt, wat, zoals toegelicht in dit advies, aanzienlijke negatieve gevolgen zou hebben. De Hoge Raad is dus geen voorstander van een wijziging van de 80%-regel. De verduidelijking betreffende de toestemming voor het gebruik van prijsindexcijfers die de reële kosten weerspiegelen is daarentegen uiteraard positief. De Hoge Raad meent bovendien dat het gebruik van een algemene prijsindex minstens gedeeltelijk zou moeten kunnen worden toegestaan bij ontstentenis van een specifieke index of parameter die de ontwikkeling van de reële kosten weerspiegelt. Deze uitzondering mag uiteraard geen afbreuk doen aan het algemene principe, nl. de toestemming voor het gebruik van prijsindexcijfers die de werkelijke kosten weerspiegelen, noch aan de terbeschikkingstelling van deze indexcijfers bij de overheid. .